

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2024.14.216-234>

УДК: 327(417:73)»19/20»

© Маріанна Марусинець¹

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІРЛАНДСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИН (до 100-річчя встановлення)

216

Стаття присвячена сторіччю відносин між Республікою Ірландія та США, які мають спільні родові зв'язки та цінності. Висвітлюються особливості розвитку дипломатичних відносин та їх трансформація впродовж XX-XXI ст. Розглядаються різноманітні історичні події та закономірності, що зумовили тісні зв'язки та інтенсивну взаємодію у сфері зовнішньої політики й дипломатії між Республікою Ірландія та США. Показано історію становлення Республіки Ірландія як незалежної держави, що була у складі Великобританії, домініоном Великобританії та у 1921 р. була розділена на Північну Ірландію і Республіку Ірландія, а у 1949 р. стала повноправною державою і сьогодні є членом багатьох міжнародних організацій.

З'ясовано, що упродовж століття ірландсько-американські відносини пройшли складний шлях через насичені історичні події. У США дуже багато вихідців із нині сучасної Республіки Ірландія та Північної Ірландії, які обіймали та продовжують обіймати важливі державні посади, включно з президентськими. США відіграли значну роль у врегулюванні конфлікту в Північній Ірландії та підписанні Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. Сьогодні Республіка Ірландія та Північна Ірландія стикаються з новими викликами, що пов'язані з глобальними політичними трансформаціями. Зокрема Брекзін спричинив дебати щодо статусу Північної Ірландії та напруженості між Республікою Ірландія та Північною Ірландією.

¹ Кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри історії та суспільних дисциплін, старший дослідник Науково-дослідного центру імені Тіводора Легоцькі, Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ. E-mail: maruszinec.marianna@kmf.org.ua ; <https://orcid.org/0000-0001-7366-9328>

Доведено, що історичний зв'язок та відносини між Республікою Ірландія та США сьогодні перебувають на перехідному етапі. Показано, що США і Республіка Ірландія отримують вигоду з обмінів у торгівлі, культурі, освіті та наукових дослідженнях. Ірландські студенти навчаються в американських університетах, а американські студенти в ірландських університетах. Після Брекзиту США продовжують підтримувати мирний процес у Північній Ірландії та реалізацію Угоди Страсної п'ятниці. Міжнародний фонд для Ірландії фінансує проекти у Північній Ірландії та прикордонних графствах Республіки Ірландія. США є провідним експортером товарів до Республіки Ірландія, а Республіка Ірландія до США. Зростає американсько-ірландська торгівля послугами, включно з інтелектуальною власністю, дослідженнями і розробками та управлінським консалтингом.

Ключові слова: Республіка Ірландія, США, Великобританія, ЄС, американсько-ірландські відносини, Угода Страсної п'ятниці, дипломатія, економіка.

Peculiarities of the Development and Transformation of Irish-American Relations (on the 100th Anniversary of Establishing Relationships)

The article is devoted to the centenary of relations between Republic of Ireland and the USA, which have common ancestral ties and values. It highlights the peculiarities of the development of diplomatic relations and their transformation throughout the twentieth and twenty-first centuries. It examines various historical events and patterns that have led to close ties and intensive interaction in the sphere of foreign policy and diplomacy between the Republic of Ireland and the United States.

The article examines the various historical events and patterns that have led to close ties and intensive co-operation in the sphere of foreign policy and diplomacy between the Republic of Ireland and the USA. It shows the history of the Republic of Ireland as an independent state, which was a part of Great Britain, a dominion of Great Britain and in 1921 was divided into Northern Ireland and the Republic of Ireland, and in 1949 became a full-fledged state and nowadays is a member of many international organisations.

It is shown that over the course of a century, Irish-American relations have gone through a difficult path through intense historical events. There are a lot of immigrants from the now modern Republic of Ireland and Northern Ireland in the United States who have held and will continue to hold

important government posts, including presidential ones. The United States played a decisive role in the settlement of the conflict in Northern Ireland and the signing of the Good Friday Agreement in 1998. Today, the Republic of Ireland and Northern Ireland face new challenges associated with global political transformations. In particular, Brexit has sparked a debate about the status of Northern Ireland and tensions between the Republic of Ireland and Northern Ireland.

218 — It has been proved that the historical connection and relations between Republic of Ireland and the United States are at a transitional stage today. It is shown that the USA and the Republic of Ireland benefit from exchanges in trade, culture, education and scientific research. Irish students study at American universities and American students study at Irish universities. After Brexit, the United States continues to support the peace process in Northern Ireland and the implementation of the Good Friday Agreement. The International Fund for Ireland finances projects in Northern Ireland and the Irish border counties. The USA is a major exporter of goods to Ireland, and Ireland to the USA. The US-Irish trade in services is growing, including intellectual property, research and development, and management consulting.

Keywords: Republic of Ireland, USA, UK, EU, US-Irish relations, Good Friday Agreement, diplomacy, economy.

Постановка проблеми. 7 жовтня 2024 року відзначається 100-річчя встановлення дипломатичних відносин між Республікою Ірландія та США. Ірландська та американська історії переплелися внаслідок міграції, торговельних та економічних зв'язків, а також дипломатичного тиску з боку урядів та недержавних акторів. Дві молоді нації зблизила спільна історія британського колоніалізму. Від початку двосторонніх відносин у 1607 р. з прибуттям ірландських мігрантів до Америки (як добровільних, так і примусових) та розбудовою трансатлантичної торгівлі льоном, значення поняття «ірландець» в Америці трансформувалося, віддзеркалюючи зміни як у міграційних моделях, так і у міжнародній політиці.

США більше, ніж будь-яка інша нація, забезпечували безмежну дружбу та підтримку протягом усього існування Республіки Ірландія як вільної та демократичної держави. Відносини між Республікою Ірландія і США засновані не тільки на спільних родових зв'язках, але, що особливо важливо, на спільних людських цінностях. Ірландці зіграли життєво важливу роль у війні за незалежність США. Троє під-

писантів Декларації незалежності 1776 р. (як і багато інших впливових політичних діячів США) були ірландцями за походженням.

У XIX ст. Ірландія стала учасником англо-американської дипломатії по обидва боки Атлантики, а у XX ст. Ірландія вийшла з тіні Великої Британії, встановивши окремі дипломатичні зв'язки зі США. Американське визнання нової незалежної Ірландської вільної держави було життєво важливим для ірландських політиків на світовій арені, однак дедалі більш ізоляціоністська політика Ірландської вільної держави у період з 1930-х до 1950-х рр. відштовхнула її американських союзників. Однак в останнє десятиліття XX ст. США та Республіка Ірландія зблизилися як ніколи раніше. Протягом усієї своєї історії ірландська діаспора, як протестантська, так і католицька, у США відігравала важливу роль як група впливу і акумуляції фінансових ресурсів. Сьогодні, історія ірландсько-американських відносин об'єднує урядові та недержавні організації, а також політичну, дипломатичну, соціальну, культурну та економічну складові, що формує актуальний доробок для дослідження (Cooper, 2019).

219

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблематика розвитку двосторонніх відносин між Республікою Ірландія та США привертає увагу великої кількості вчених, аналітиків, журналістів та політичних діячів. В українській політичній думці відносини США з Республікою Ірландія є недостатньо розробленими, тому авторка спиралася перед усім на науковий доробок ірландських, британських, європейських та американських дослідників. Серед основних досліджень з цього напрямку виокремлюється науковий доробок таких вчених як Кейсі М., Керролл Р., Кокрейн Ф., Купер С., Купер Д., Фаннінг Р., Фітцджеральд М., Гандуз Х., Гельдеа А., Мойніхан С., Небіола Р., Вілан Б.

Важливим науковим внеском у розробку проблематики, що досліджується, є монографія ірландського дослідника Ф. Кокрейна «Кінець ірландсько-американського союзу? Глобалізація та ірландська діаспора». У монографії досліджуються мінливі відносини між Ірландією та США в сучасному світі. У науковому доробку досліджують мінливі моделі ірландської міграції з плином часу і наслідки цих змін для політичних і культурних відносин між двома країнами.

Центральний аргумент, що наводиться у дослідженні, полягає в тому, що історичний зв'язок між Республікою Ірландія та США перебуває на перехідній стадії, і що, хоча ірландсько-американські сто-

сунки не зникають повністю, вони фундаментально змінюються за посередництва сил глобалізації та сучасності. Концептуально монографія присвячена ірландсько-американській діаспорі як розвиненій, у сенсі спільноти мігрантів, що ввійшли в політичний, економічний і культурний мейнстрим американського суспільства. У восьми розділах розглядаються теорії діаспори та міграції на прикладі ірландсько-американських стосунків та поєднується міждисциплінарна академічна література з новими дослідженнями (Cochrane, 2013).

Науковий інтерес представляє стаття британського дослідника М. Фітцджеральда про історію становлення американсько-ірландських відносин після Другої світової війни – «Ірландія і США в повоєнний період». М. Фітцджеральд підкреслює, що протягом двох десятиліть після Другої світової війни ірландсько-американські відносини перетворилися з буденних на суперечливі. Це не обмежувалося лише дипломатичними відносинами, ось чому в цій статті коротко згадуються культурні, економічні, ідеологічні, військові, політичні та соціальні принципи, що ілюструють давні двосторонні зв'язки. У статті розглядаються зв'язки за чотирма розділами: міністри і посли; багатостороння арена; підхід США до поділу Ірландії; візити глав держав. Такий поділ уможливорює аналіз ірландсько-американські відносини на кількох рівнях упродовж цього періоду, починаючи від дипломатичного представництва і закінчуючи взаємодією у контексті англо-ірландських відносин, європейської інтеграції та ООН. У цьому документі спеціально аналізується становище Північної Ірландії в трикутнику Вашингтон-Дублін-Лондон, а також простежується вплив державних візитів високопоставлених осіб уряду, таких як президент Ірландії Шон Т. О'Келлі і президент США Джон Ф. Кеннеді. У монографії показано, що у двосторонніх відносинах були різні етапи, які наочно демонструють, що ірландсько-американські відносини не обходилися без суперечок (Fitzgerald, 2004).

У науковому дослідженні ірландської дослідниці С. Мойніхан «Війна – це не карта: Ірландська Америка, транснаціоналізм і Водоспад спокути Джозефа О'Коннора» обґрунтовується транснаціональне прочитання книги ірландського романіста Дж. О'Коннора «Водоспади спокути» (2007). Стверджується, що перегляд О'Коннором періоду Громадянської війни в США та її наслідків викликає всілякі питання щодо історичного та сучасного транснаціонального заступництва та відповідальності Ірландії та «Ірландської Америки». Оскільки Рес-

публіка Ірландія пережила період безпрецедентного економічного процвітання, що розпочався в середині 1990-х рр., який більшість аналітиків пов'язують із прихильністю ірландських урядів, що змінювали один одного, до глобалізації, вона почала стикатися з новими та нагальними проблемами стосовно своєї взаємодії з рештою світу, особливо щодо своєї позиції стосовно нейтралітету та потоку іммігрантів до країни (Moynihan, 2008).

Становить інтерес дослідження, яке було проведене директором Інституту миру та досліджень конфліктів Річардсона, дослідницького центру при факультеті політики та міжнародних відносин Ланкастерського університету, США, Ф. Кокрейном «Кінець відносин: ірландська міграція, 11 вересня та еволюція ірландської Америки». У цій статті розглядаються мінливі відносини між Ірландією і США у ХХІ ст. і стверджується, що новий клімат безпеки у США після терактів 11 вересня (у поєднанні з довгостроковими соціальними змінами в обох країнах) чинить серйозний вплив на відносини між Республікою Ірландія і США. Центральний аргумент полягає в тому, що «ірландсько-американська країна» переживає період фундаментальних змін, спричинених поєднанням короткострокових політичних чинників, пов'язаних із терактами 11 вересня 2001 р. та їхніми наслідками, разом із довгостроковими економічними й соціальними тенденціями, які відбуваються в Республіці Ірландія, що значно скоротили потік мігрантів з Республіки Ірландія до США (Cochrane, 2007).

Важливим дослідженням для розуміння ролі дипломатії США у врегулюванні конфлікту в Північній Ірландії стала монографія американського дослідника Дж. Купера «Політика дипломатії: президенти США і північноірландський конфлікт, 1967-1998 (Единбурзькі дослідження англо-американських відносин)». У цьому фундаментальному дослідженні, розробленому через призму президентства США, що ґрунтується на американських, британських та ірландських архівних матеріалах, аналізується діяльність президентських адміністрацій Дж. Ф. Кеннеді, Л. Джонсона, Р. Ніксона, Дж. Форда, Дж. Картера, Р. Рейгана, Дж. Буша-старшого та Б. Клінтона, автор простежує ставлення президентів США, що змінювали один одного, до конфлікту в Північній Ірландії і їхню участь в ньому (Cooper, 2017).

Важливий внесок у розуміння розвитку ірландсько-американських відносин упродовж ХХ ст. зробила наукова розвідка ірландського дослідника Г. Гандуза «Дипломатична діяльність Ірландії в

середині та наприкінці ХХ ст.: модель для інших малих держав?». Після інтенсивної фази ізоляціонізму Ірландія досягла значної дипломатичної ролі. Вразливість Ірландії в минулому, пов'язана з колоніалізмом, зробила її внутрішню сферу та зовнішній порядок денний на початку 1920-х рр. ізольованим. Однак у середині ХХ ст. Республіка Ірландія почала долати свою ізоляцію, демонструючи більшу відкритість світу. Зокрема, Дублін в умовах після Другої світової війни почав демонструвати свою зацікавленість у більш динамічній ролі на міжнародній арені. Фактично, Ірландія продемонструвала свою залученість у питаннях, що виходять за рамки її внутрішньої сфери, через членство в ООН. Її діяльність у цій міжурядовій організації продемонструвала відданість Республіки Ірландія таким принципам як підтримання миру і колективна безпека. Кінець ХХ ст. став важливим етапом для Дубліна та його міжнародної присутності. Ця епоха характеризувалася інтеграцією Ірландії в ЄС. Наприкінці 1990-х рр., у період, коли глобалізація досягла свого піку, Республіка Ірландія стала свідком безпрецедентного досвіду економічного процвітання, відомого як «Кельтський тигр». Еволюція розвитку Республіки Ірландія, особливо у 1990-ті рр., має тенденцію розглядатися як «модель» для інших невеликих європейських і неєвропейських держав. Автор зроблено спробу проаналізувати, якою мірою інші малі держави можуть вчитися на прикладі Республіки Ірландія (Gandouz, 2023).

Мета статті. Головною метою даної статті є визначення особливостей та аналіз розвитку ірландсько-американських відносин упродовж ХХ ст. та в умовах глобальних політичних трансформацій сучасності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Актів Союзу 1800 р. Ірландія була політично об'єднана з Великою Британією, утворивши Сполучене Королівство Великої Британії та Ірландії. Усі основні дипломатичні рішення, що стосувалися Ірландії, ухвалювали в Лондоні. З цього часу і до 1922 р., коли двадцять шість із тридцяти двох графств Ірландії відокремилися, утворивши Ірландську вільну державу, яка пізніше стала Республікою Ірландія, офіційні дипломатичні відносини США з Ірландією здійснювалися через Лондон.

Ірландська війна за незалежність закінчилася у 1921 р. Англо-ірландським договором, який підтвердив поділ Ірландії на Ірландську вільну державу і Північну Ірландію, остання з яких вважала за краще залишитися частиною Сполученого Королівства. Договір створив

автономний домініон, Ірландську вільну державу, яка швидко занурилася у Громадянську війну в Ірландії між прихильниками договору, які підтримували незалежність через поділ, і противниками договору, які виступали проти поділу і хотіли незалежності для усього острова Ірландія (Whelan, 2020).

Прихильники договору виграли Громадянську війну в Ірландії 1923 р., а наступного року США визнали Ірландську вільну державу і встановили з нею дипломатичні відносини. США визнали Ірландську вільну державу як державу з автономним контролем над своїми міжнародними відносинами 28 червня 1924 р., коли державний секретар США Ч. Г'юз поінформував посла Великої Британії у Вашингтоні, що Президент був би радий прийняти належним чином акредитованого Надзвичайного і Повноважного Посла Ірландської вільної держави. Г'юз відповів на лист, надісланий британським послом 24 червня 1924 р., у якому посол просив США схвалити план британського уряду доручити ірландському міністрові розглянути «у Вашингтоні питання, що стосується виключно Ірландської вільної держави». Дипломатичні відносини було встановлено 7 жовтня 1924 р., коли Т. Смітті вручив свої вірчі грамоти як повноважний міністр Ірландської вільної держави у Вашингтоні. Дипломатичне представництво США в Дубліні було засновано 27 липня 1927 р., коли Ф. Стерлінг вручив свої вірчі грамоти як Надзвичайний і Повноважний Посол США. Ірландська вільна держава змінилася новою державою – Ірландія у 1937 р. і офіційно проголосила себе Республікою Ірландія у 1949 р. (Whelan, 2020).

З огляду на важливу роль ірландських політиків у Демократичній партії, президент Ірландії Де Валера сподівався, що президент-демократ США Ф. Рузвельт буде вельми прихильним до розвитку двосторонніх відносин з Ірландією. Ф. Рузвельт виявився вельми прихильним до Ірландії, особливо в тому, що стосувалося напруженості у відносинах із Великобританією. Однак, Дублін був розчарований переговорами щодо американсько-ірландської торговельної угоди та закупівлею зброї наприкінці 1930-х рр. Однак завдяки «м'якій дипломатії» американсько-ірландські відносини у цей період досягли деякого ступеня нормалізації. Констатується неупереджена реакція Вашингтону на успішний перегляд І. де Валерою Конституції Ірландії 1922 р. І. де Валера був ірландським революціонером, державним і політичним діячем, автором ірландської Конституції і третім прези-

дентом Ірландії. Він прагнув до створення єдиної і незалежної республіки, в якій Дублін контролював би Північну Ірландію. Вашингтон не погодився, і врешті-решт «особливі відносини», що виникли, поєднали Лондон і Вашингтон (Whelan, 2020).

Ірландія офіційно дотримувалася нейтралітету під час Другої світової війни, але 2 вересня 1939 р. в країні було оголошено надзвичайний стан, і армія була мобілізована. У міру розвитку надзвичайної ситуації для сил, що швидко зростали, закуповували дедалі новіше обладнання з Великобританії та США, а також дещо виробляли на батьківщині. Протягом усього періоду надзвичайного стану Ірландія, хоча формально і була нейтральною, негласно підтримувала союзників (Fanning, 1983, 124-125).

Розвідувальне управління Ірландії («G2»), відіграло важливу роль у виявленні та арешті німецьких шпигунів. Під час холодної війни ірландська військова політика, хоча і була нібито нейтральною, але з упередженням ставилася до НАТО. Розвідувальне управління Ірландії стежило за комуністами й агентами комуністичних урядів, що діють в Ірландії, переважно через посольства в Дубліні, ділячись інформацією із західними союзниками. Під час Кубинської ракетної кризи Ш. Лемас – четвертий прем'єр-міністр Республіки Ірландія (1959-1966), санкціонував огляд кубинських і чехословацьких літаків, що проходять через ірландське містечко Шеннон, і передав відповідну інформацію ЦРУ (Fanning, 1983, 124-125).

М. Фітцджеральд, розглядаючи деякі особливості відносин між Ірландією і США в перші два десятиліття після Другої світової війни, вважає, що американсько-ірландські дипломатичні відносини, 1945-1963 рр. не обов'язково обмежуються двосторонніми дипломатичними відносинами. У багатьох відношеннях основне питання, що розглядається автором, зводиться до того, чи сприймали США Ірландію та ірландсько-американські відносини так само добре як ірландці. Як і в усіх аспектах міжнародних відносин, в усій світовій історії, різні етапи ірландсько-американських відносин були відзначені як суперечностями, так і банальністю – своєрідною зовнішньою політикою Республіки Ірландія, особливо ідеалістичного курсу, якого ірландці дотримувалися в ООН (Fitzgerald, 2004).

Проблеми, що тривали з 1960-х до 1990-х рр., почалися з руху за громадянські права в Північній Ірландії, очолюваного католицькою меншиною. Рух зіткнувся з нерівністю порівняно з протестантською

більшістю. Ситуація переросла в насильство, чому сприяли обидві сторони. Цей конфлікт сильно вплинув на ірландську політику, особливо з огляду на триваючі дебати про те, чи повинна Північна Ірландія відокремитися від Великобританії – мета, якої намагається досягти Республіка Ірландія, але не Північна Ірландія. Проблема ускладнилася терористичними актами, вчиненими угрупованнями Ірландської республіканської армії (ІРА) та іншими групами.

Ірландсько-американські громади на той час розривалися між підтримкою возз'єднання Північної Ірландії з Республікою Ірландія і незалежності Республіки Ірландії, а також почуттям ніяковості з приводу подальшої підтримки насильства з боку ІРА. Президент США Б. Клінтон і уряд США зіграли ключову роль в Угоді Страсної п'ятниці 1998 р., важливій дипломатичній ініціативі після закінчення холодної війни (Good Friday Agreement, 1998). Ця угода успішно залучила партію Шинн Фейн, що виступає за возз'єднання Ірландії до законних демократичних процесів. Завдяки їй були досягнуті важливі віхи, такі як роззброєння всіх сторін і збільшення представництва католицької меншини. Це дозволило Північній Ірландії залишитися частиною Великобританії. Хоча Угода Страсної п'ятниці не вирішила повністю всю напруженість серед населення Ірландії, вона проклала шлях до більш міцного миру (Nebiola, 2023).

225

Відносини США з Республікою Ірландія довгий час ґрунтувалися на спільних родових зв'язках і спільних цінностях. Крім регулярного діалогу з політичних та економічних питань, уряди США та Ірландії отримують вигоду від широкого спектра обмінів у таких сферах, як торгівля, культура, освіта та наукові дослідження. У зв'язку з членством Республіки Ірландії в ЄС обговорення торговельної та економічної політики ЄС, а також інших аспектів ширшої політики ЄС є ключовими елементами американсько-ірландських відносин.

Ірландський і американський народи пов'язують особливі узи. Понад 30 мільйонів американців, майже десять відсотків населення, мають ірландське коріння. Багато громадян Республіки Ірландії переїжджають на тимчасове проживання за кордон для роботи або навчання, в основному у США, Австралію, Канаду, Великобританію та інші країни Європи. Категорія літніх робочих поїздок програми «Bridge USA» Державного департаменту США дає змогу ірландській молоді брати участь у культурній та освітній програмі підвищення кваліфікації, що передбачає тимчасову та сезонну роботу і можли-

вість подорожувати до США. До пандемії «COVID-19» понад 1200 ірландських студентів навчалися у вищих навчальних закладах США, і Республіка Ірландія приймала найбільшу кількість американських студентів, що навчаються за кордоном, як програма стажування в Республіці Ірландія для роботи і подорожей. Майже 12 тис. американців, які навчаються за кордоном, щорічно їдуть до Республіки Ірландія. Крім того, щорічно близько 8 тис. громадян Ірландії приїжджають до США за обміном, що фінансується приватними особами та урядом. Програма Фулбрайта в Республіці Ірландія, яка відзначила своє 65-річчя у 2022 р., щороку присуджує гранти громадянам країни на навчання, дослідницьку діяльність або викладання у США, а американцям у Республіці Ірландія (US Relations with Ireland, 2022).

226 — У Північній Ірландії «націоналістичні» і «республіканські» групи прагнуть до створення об'єднаної Ірландії, яка включатиме Північну Ірландію, в той час як «юніоністи» і «лоялісти» прагнуть, щоб Північна Ірландія залишалася частиною Сполученого Королівства. США бажають підтримати мирний процес і децентралізовані політичні інститути в Північній Ірландії, заохочуючи виконання Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. за їхнім посередництвом (Good Friday Agreement, 1998). Міжнародний фонд для Ірландії (англ. The International Fund for Ireland, IFI), заснований урядами Великобританії та Республіки Ірландія у 1986 р., забезпечує фінансування проектів із підтримання мирного процесу та забезпечення міжгромадської взаємодії й економічних можливостей у Північній Ірландії як частини Великобританії і прикордонних графствах Республіки Ірландії як частини ЄС. Уряд США виділив Міжнародному фонду для Ірландії понад 549 млн. дол. з моменту його створення (The International Fund for Ireland, 2023).

У неспокійні часи, які відомі як «смута» США надала притулок мільйонам ірландцям. Ірландські та американські цінності найяскравіше виражені в спільній прихильності, США та Республіки Ірландія, до багатосторонності, що впливає з глибокої віри в загальну людяність народів в усьому світі та взаємозалежність усіх націй для забезпечення безпеки і прогресу людства. Упродовж важких часів конфлікту, за яким послідувало розбудова миру, США залишалися вірним другом усього острова Ірландія. У 2023 р. відзначалася 25-а річниця досягнення Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. у святкуванні якої прийняли спільну участь США та Республіка Ірландія, які глибоко розуміють складності взаємин на острові Ірландія. Для США

Угода Страсної п'ятниці є основою зовнішньої політики та питанням двопартійного консенсусу (Nebiola, 2023).

Ірландія та США належать до кількох одних і тих самих міжнародних організацій, включно з ООН, Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Міжнародним валютним фондом (МВФ), Світовим банком та Всесвітньою торговельною організацією (СОТ). Республіка Ірландія також є членом програми Організації Північноатлантичного договору (НАТО) «Партнерство заради миру» (ПРМ). У 2021 р. Республіка Ірландія отримала непостійне місце в Раді Безпеки ООН (US Relations with Ireland, 2022).

Республіка Ірландія проводить зовнішню політику, в центрі якої мир, багатосторонність і військовий нейтралітет. Через ООН Ірландія сприяє підтримці миру та наданню допомоги в кризових ситуаціях у країнах, включно з Афганістаном, Сирією та Ефіопією. Республіка Ірландія підтримує схожі стратегічні інтереси США щодо підтримки миротворчих зусиль у цих регіонах. Брекзит ускладнив мир, створений завдяки Угоді Страсної п'ятниці, оскільки Великобританія вийшла зі складу ЄС. Це вимагало встановлення митного кордону між Республікою Ірландія і Північною Ірландією, що, як багато хто побоювався, призведе до відновлення конфлікту, заохочуючи ремілітаризацію в цьому регіоні. Ескалації конфлікту запобігли завдяки особливому торговельному статусу Республіки Ірландія і Північної Ірландії, але повністю криза залишається остаточно не розв'язаною. Стратегічні інтереси США полягають у ширшій європейській колективній безпеці та інтеграції як трансатлантичного партнера. США зацікавлені у збереженні Угоди Страсної п'ятниці як історичного успіху американської дипломатії (US Relations with Ireland, 2022).

227

Економічні та торговельні зв'язки є важливим аспектом загальних ірландсько-американських відносин. США є одними з провідних експортерів товарів до Республіки Ірландії. У свою чергу Республіка Ірландія є головним експортером товарів до США (27 %, 58 млрд. дол.). Для США Республіка Ірландія є стратегічними воротами і важливим дипломатичним посередником з іншими державами-членами ЄС. Республіка Ірландія є дев'ятим за величиною джерелом прямих іноземних інвестицій до США, у 700 ірландських компаніях, безпосередньо працевлаштованими залишаються 110 тис. американців.

Понад 900 фірм, що належать США, мають свої європейські штаб-квартири в Республіці Ірландія, забезпечуючи 180 тис. робочих місць (Ireland's relationship with the USA, 2024).

Експорт товарів США до Ірландії охоплює фармацевтичну продукцію, електричні компоненти та обладнання, комп'ютери та периферійні пристрої, літаки, оптичні та медичні інструменти. США є основним експортним напрямком Ірландії; близько 30 відсотків усього експорту ірландських товарів спрямовується до США. Експорт ірландських товарів до США охоплює фармацевтичну продукцію, органічні хімікати, оптичні, медичні інструменти та напої. Американсько-ірландська торгівля послугами також зростає. Експорт послуг США в Ірландію охоплює ліцензії на інтелектуальну власність, дослідження і розробки, а також послуги управлінського консалтингу. Основні послуги, що експортуються Ірландією до США, включають страхування та інформаційні послуги.

228

Двосторонні інвестиції між США та Республікою Ірландія залишаються високими. Членство Республіки Ірландія в ЄС, англomовна робоча сила і сприятливе для бізнесу середовище привернули американські компанії використовувати Республіку Ірландія як базу для збуту в Європі та на інших ринках. Багато високотехнологічних фірм, як-от «Google», «Facebook» і «Twitter», базують європейські відділення своїх компаній в Ірландії. Ірландські фірми є великими інвесторами в США в широкому спектрі секторів. Республіка Ірландія є значним джерелом прямих іноземних інвестицій у США (обсяг прямих іноземних інвестицій у розмірі 574 млрд. дол. у 2022 р.). Водночас 700 ірландських компаній безпосередньо відповідають за працевлаштування 110 тис. осіб по всій території США. Сьогодні понад 900 фірм, що належать США, мають свої європейські штаб-квартири в Республіці Ірландії, підтримуючи робочі місця, на яких безпосередньо зайнято більше ніж 180 тис. осіб і така сама кількість опосередковано. Прямі іноземні інвестиції США в Ірландію зосереджені в галузях, що вимагають використання інтелектуальної власності, включно з фармацевтикою та медичним обладнанням. У 2017 р. посольство США відкрило офіс «Select USA» для заохочення і надання допомоги ірландським компаніям, які прагнуть інвестувати і створювати робочі місця в США (US Relations with Ireland, 2022).

Двосторонні зв'язки Республіки Ірландія та США характеризуються глибокими і широкими мережами і відносинами. Упродовж

усього періоду двосторонніх відносин, та й донині, ірландсько-американські зв'язки залишаються міцними, як через основну західну орієнтацію Республіки Ірландія, так і завдяки еміграції. Сьогодні Республіка Ірландія, за підтримки США, просуває бренд країни за допомогою туристичного маркетингу. Наявний бренд Республіки Ірландія орієнтований на «людей і місце» і нагадує ірландцям про їхню унікальність і відмінність від інших культур. Крім того, сучасний брендинг також звертається до ірландської діаспори, пов'язуючи її з ідеалізованою версією рідної країни. Той факт, що жителі Республіки Ірландія зберігають свою історичну ідентичність, дозволяє їм відрізнятися від інших країн. Ірландці прагнуть зберегти свою автентичність і водночас отримати переваги сучасного суспільства. Відтак, традиційна націоналістична політична культура зберігається в Республіці Ірландія, незважаючи на соціально-економічні зміни. Саме громадяни США та Республіки Ірландії дуже часто відвідують обидві країни, що свідчить про їх нерозривний зв'язок. Туристичні агенції Республіки Ірландія продовжують представляти країну як містичне і чарівне місце, а ірландців як простих, розумних і доброзичливих людей. Відтак, туристичний маркетинг і брендинг допомагають формувати національний наратив, який приймається як туристами, так і місцевим населенням. Відтак, туристичний маркетинг відіграє важливу роль у збереженні національної ідентичності в Республіці Ірландія, а також сприяє розвитку ірландсько-американських відносин (Clancy, 2011).

229

У той час як адміністрація Д. Трампа недостатньо уваги приділяла американсько-ірландським відносинам, з приходом Дж. Байдена відбулися суттєві зміни в бік зміцнення двосторонніх відносин. Зусилля Дж. Байдена спрямовані на відновлення відносин США з Республікою Ірландія в усіх сферах. Відновлення міцних американсько-ірландських відносин має далекосяжні наслідки для Великобританії та ЄС, а також для Північної Ірландії як складової частини Великобританії (Gueldea, 2020).

Прагнення укласти торговельну угоду між Великобританією та США було вельми бажаною перспективою для прихильників Брекзиту з перших днів існування руху за вихід Великобританії з ЄС. До референдуму 2016 р. у суспільстві не обговорювали потенційних наслідків 499-кілометрового сухопутного кордону між Північною Ірландією і Республікою Ірландія. Цей кордон здатен посилити наявну

міжконфесійну напруженість. Угода про вихід Великобританії з ЄС – Брекзит, укладена в жовтні 2019 р., передбачає достатні заходи для того, щоб уникнути встановлення жорсткого кордону з Республікою Ірландія. Однак згодом вона була підірвана внесенням у вересні 2020 р. законопроекту про внутрішній ринок Великобританії, що здатний суттєво підірвати Угоду Страсної п'ятниці 1998 р., яку розглядали американці, котрі відіграли центральну роль у її укладенні, як таку, що не підлягає обговоренню (Gueldea, 2020).

Однак, Дж. Байден відмовив Великобританії в укладенні всеосяжної торговельної угоди. Торговельна угода між Великобританією та США, яку колись вітали депутати британського парламенту як нагороду після Брекзиту, видається тепер віддаленою перспективою. За оцінками експертів, всеосяжна торговельна угода між Великобританією та США малоімовірна, оскільки президент Дж. Байден наближається до кінця свого першого президентського терміну. У Конгресі немає групи більшості, яка піддається на вмовляння британського уряду. Крім того, республіканці, які підтримують колишнього президента Д. Трампа, займають протекціоністську позицію щодо торгівлі.

У квітні 2023 р. відбувся офіційний візит Дж. Байдена до Республіки Ірландія, де, зокрема, він виступив у місцевому парламенті. Цей візит свідчить про те, що рівень підтримки США Республіки Ірландія на сьогодні перебуває на дуже високому рівні (Carroll and O'Carro, 2023). Пріоритетом в ірландсько-американських відносинах є подальше та всебічне зміцнення ще глибших відносин США з Дубліном. Як зазначалося раніше, саме в Республіці Ірландія вже спостерігається сильна присутність США, а штаб-квартири таких технологічних гігантів, як «Facebook» і «Google», розташовані в дублінських «Силіконових доках». У контексті Брекзиту Республіка Ірландія може стати єдиною англomовною країною зі спільним правом і ліберальною ринковою економікою в ЄС. Це робить її безцінним американським плацдармом на величезному Єдиному ринку. Ірландці неодноразово демонстрували, що готові віддати пріоритет своєму привабливому податковому режиму, щоб залучити й утримати прямі іноземні інвестиції зі США, навіть коли це призводило до напружених стосунків з ЄС. Будучи одним із найменших членів ЄС із населенням трохи менше ніж п'ять мільйонів осіб, Республіка Ірландія має дивовижний ступінь «м'якої сили» (Gueldea, 2020).

Республіка Ірландія розробила глобальну стратегію на період 2020-2025 рр., метою якої є зміцнення міжнародних відносин і залучення нової демографічної групи американців, які виявили зв'язок з Ірландією за допомогою ДНК-тестів і генеалогічних досліджень, включно з людьми зі змішаним етнічним і расовим походженням. У деяких відношеннях генеалогія Дж. Байдена, його пристрасть до читання ірландської поезії та його перебування на посаді президента збігаються завдяки щасливій випадковості, але термін американського президентства скінченний. Однак, транснаціональні відносини між Республікою Ірландією та США демонструють більшу довговічність і стійкість, і, найімовірніше, так триватиме і в майбутньому (Casey, 2021).

Республіка Ірландія здійснила вражаючий перехід від замкнутості до відкритості. Цьому сприяло поєднання внутрішніх і зовнішніх чинників. Найголовніше, що Дублін ретельно використав різні можливості та забезпечив добре підготовлену внутрішню сферу, сумісну з трансформацією системи міжнародних відносин та міжнародного порядку. Отже, Республіка Ірландія може стати прикладом для інших малих держав. Зокрема, її швидке визнання необхідності вийти за рамки протекціонізму та міжнародної ізоляції, щоб йти в ногу зі світом, може стати прикладом. Перехід Республіки Ірландії від закритості до відкритості та від бідності до багатства може стати «моделлю» для інших малих держав (Gandouz, 2023).

Висновки. Відносини США та Республіки Ірландія здавна ґрунтуються на спільних родинних зв'язках та спільних цінностях. На додаток до регулярного діалогу з політичних та економічних питань, уряди США та Республіки Ірландія отримують вигоду від широкого спектру обмінів у таких сферах, як торгівля, культура, освіта та наукові дослідження. Окрім регулярного діалогу з політичних та економічних питань, уряди США та Республіки Ірландія здійснюють офіційні обміни в таких сферах, як медичні дослідження та освіта. Оскільки Республіка Ірландія є членом ЄС, обговорення торговельної та економічної політики ЄС, а також інших аспектів ширшої політики ЄС є ключовими елементами двосторонніх відносин між США та Республікою Ірландією.

Республіка Ірландія і США мають довгу історію стосунків, починаючи з XVIII ст. Сьогодні, Республіка Ірландія може стати мостом між США та ЄС, особливо після Брекзиту. У США проживає найбільш

ша ірландська діаспора у світі. 35 млн. американців мають ірландське походження і багато хто з них обіймав і продовжує обіймати важливі державні посади, що сприяє розвитку ірландсько-американських відносин. Ірландське коріння президентів США, включно з Дж. Кеннеді, Б. Клінтоном і Дж. Байденом, наголошує на важливості трансатлантичних зв'язків і політичної незалежності Республіки Ірландія.

Ірландія прагне поширювати свої цінності та культуру серед нових поколінь американців і мати право голосу на світовій арені. Ірландія отримала місце непостійного члена в Раді Безпеки ООН у 2021 р. і цього року засідала у Раді Безпеки ООН – у рік сторіччя незалежності країни. Республіка Ірландія є членом багатьох міжнародних організацій: Ради Європи з 1949 р., ООН з 1955 р., ОЕСР з 1960 р., Європейського союзу з 1973 р., Євратому і НАТО з 1973 р., Європейської валютної системи з 1979 р., Світової організації торгівлі з 1995 р. США та Ірландія разом є членами міжнародних організацій, включно з ООН, ОБСЄ, ОЕСР, МВФ, Світовий банк і СОТ.

232

Республіка Ірландія має глобальну стратегію на 2020-2025 р. для зміцнення зв'язків за кордоном і залучення американців ірландського походження. Сьогодні транснаціональні відносини між США та Республікою Ірландія залишаються міцними. Дж. Байден називає США та Ірландію союзниками в пошуках спільних цінностей і заявив про «партнерство на століття» між Республікою Ірландія та США. Президент США виступив на захист демократії на спільному засіданні парламенту в Дубліні у 2023 р. Дж. Байден високо оцінив «революційний дух» США і Республіки Ірландії та назвав їх союзниками в боротьбі за спільні цінності. Дж. Байден закликав Великобританію тісніше співпрацювати з ірландським урядом для підтримки Північної Ірландії. Дж. Байден прагне посилити американсько-ірландські відносини, що може мати наслідки для Великобританії та ЄС.

Республіка Ірландія динамічно розвиває торговельно-економічні відносини зі США, які посідають перше місце з експорту товарів (з часткою 27%, 58 млрд. дол. у 2023 р.), а США посідають друге місце з імпорту товарів до Ірландії (14,4%, 21 млрд. дол.). Ірландія зміцнює свої відносини зі США шляхом перегляду угод з імпорту та експорту товарів. Ірландські інвестиції в акції США становлять 85,5 млрд. дол. Дж. Байден віддає пріоритет зміцненню й економічних відносин США з Республікою Ірландія, де вже є сильна присутність американських технологічних гігантів.

Зовнішньополітична та зовнішньоекономічна діяльність Республіки Ірландія може розглядатися як показова модель для інших малих держав. Її тісніше зближення з ЄС та світом сприяло зміцненню позицій Республіки Ірландії на міжнародній арені. Що ще більш важливо, така інтеграція дозволила Республіці Ірландії стати свідком безпрецедентного економічного розвитку, зростання та достатку. Однак важливо розуміти, що Республіка Ірландія використовувала різні міжнародні можливості й одночасно працювала над поліпшенням своєї внутрішньої економічної сфери. Відтак, Республіці Ірландія вдалося домогтися успіху і подолати периферійне становище завдяки власним зусиллям та всебічній підтримки США.

References:

1. Casey, Marion. 2021. Ireland and America: A Special Affinity. Georgetown Journal of International Affairs. February, 2. <https://gjia.georgetown.edu/2021/02/02/ireland-and-america-a-special-affinity/>
2. Carroll, Rory and Lisa O'Carro. 2023. Biden casts US and Ireland as allies in quest for shared values. The Guardian. April, 13. <https://www.theguardian.com/us-news/2023/apr/13/biden-casts-us-and-ireland-as-allies-in-quest-for-shared-values>
3. Cochrane, Feargal. 2007. The End Of the Affair: Irish Migration, 9/11 and the Evolution of Irish-America. Nationalism and Ethnic Politics, 13(3), 335-366. <https://doi.org/10.1080/13537110701451546>
4. Cochrane, Feargal. 2013. The End of Irish-America? Globalisation and the Irish Diaspora. Dublin : Irish Academic Press. 240 p. <https://www.irishacademicpress.ie/product/the-end-of-irish-america-globalisation-and-the-irish-diaspora/>
5. Cooper, Sophie. 2019. Ireland-US Relations. Oxford Research Encyclopedias. September, 30. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199329175.013.739>
6. Cooper, James. 2017. Politics of Diplomacy: U.S. Presidents and the Northern Ireland Conflict, 1967-1998 (Edinburgh Studies in Anglo-American Relations). Edinburgh : Edinburgh University Press. 346 p.
7. Fanning, Ronan. 1983. Independent Ireland. Dublin: Helicon.
8. Fitzgerald, Maurice. 2004. Ireland and the US in the post-war period / In : Keogh, O'Shea and Quinlan (eds.) The Lost Decade: Ireland in the 1950s. Cork : Mercier Press. https://www.researchgate.net/publication/28576824_Ireland_and_the_US_in_post-war_period

9. Ireland's relationship with the USA, 2024. This is Ireland. <https://www.ireland.ie/en/usa/irelands-relationship-usa/>

10. Gandouz, Hajer. 2023. Ireland's Diplomatic Performance in the Mid and Late-Twentieth Century: A Model for Other Small States? *Studi Irlandesi. A Journal of Irish Studies*, 13, 123-134. <https://doi.org/10.36253/SIJIS-2239-3978-14620>

11. Good Friday Agreement. 1998. Agreement reached in the multi-party negotiations. Belfast. April, 10. <https://cain.ulster.ac.uk/events/peace/docs/agreement.htm>

12. Gueldea, Anna. 2020. Irish-American: Biden's Heritage and Transatlantic Relations. European Centre for International Political Economy. November 2020. <https://ecipe.org/blog/irish-american-bidens-heritage-and-transatlantic-relations/>

234 — 13. Moynihan, Sinéad. 2008. "War Is Not a Map": Irish America, Transnationalism, and Joseph O'Connor's Redemption Falls. *Comparative American Studies An International Journal*, 6(4), 358-373. <https://doi.org/10.1179/147757008X366385>

14. Nebiola, Rosalinde. 2023. Introduction to US-Ireland. The Alliance for Citizen Engagement. September, 15. <https://ace-usa.org/blog/research/research-foreignpolicy/introduction-to-us-ireland-relations/>

15. The International Fund for Ireland. 2023. Annual Report and Accounts. <https://www.internationalfundforireland.com/annual-reports-accounts>

16. US Relations with Ireland. 2022. US Department of State. June. <https://www.state.gov/u-s-relations-with-ireland/>

17. Whelan, Bernadette. 2020. *De Valera and Roosevelt: Irish and American Diplomacy in Times of Crisis, 1932-1939*. Cambridge : Cambridge University Press.